

Ελληνική βιβλιογραφία για το γυναικείο ζήτημα: Μια προσπάθεια καταγραφής από το 1970 μέχρι σήμερα

Κική Λαλαγιάννη - Χουλιάρα*

Η παρουσίαση μιας ελληνικής βιβλιογραφίας για το γυναικείο ζήτημα επιδιώκει να διευκολύνει, με δεδομένη την απουσία καταγραμμένου βιβλιογραφικού υλικού (εργογραφίες, αναλυτικές βιβλιογραφίες, κ.λπ.),¹ τη διεπιστημονική έρευνα στη θεματική αυτή. Η καταγραφή περιορίζεται στην περίοδο 1970-1995, όταν δηλαδή η παραγωγή έργων για το γυναικείο ζήτημα στην Ελλάδα είναι σημαντικότερη. Η βιβλιογραφία αυτή περιλαμβάνει βιβλία και μεταφράσεις που πραγματεύονται άμεσα το θέμα της θέσης της γυναίκας και όχι εκείνα που περιλαμβάνουν κεφάλαια αφιερωμένα σ' αυτό. Δεν συμπεριλαμβάνει βιοϊστορίες (life histories) και τη σχετική αρθρογραφία σε περιοδικά. Η καταγραφή των περιοδικών που ασχολούνται με το γυναικείο ζήτημα συνάντησε πολλά εμπόδια: αφενός λόγω της ακανόνι-

στης περιοδικότητάς τους (πολλά έχουν σταματήσει εδώ και χρόνια να εκδίδονται) και αφετέρου λόγω της πολύ μικρής κυκλοφορίας τους.² Η ταξινόμηση του υλικού σε δύο ευρείες κατηγορίες, Κοινωνία και Εκπαίδευση, έχει ως στόχο –εις βάρος, ίσως, της επιστημονικής αυστηρότητας–, να το καταστήσει εύχρηστο σε κάθε ερευνητή/τρια. Αυτός, άλλωστε, είναι και ο στόχος αυτής της βιβλιογραφίας: η διεύρυνση του προβληματισμού γύρω από το γυναικείο ζήτημα.

1. Βιβλία

Α. Γυναίκα και Κοινωνία

(Γυναίκες και Ιστορία, προβληματική του γυναικείου ζητήματος, εργασιακές σχέσεις, οικογένεια, πολιτική)

* Λέκτορας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

α. Βιβλία Ελλήνων/Ελληνίδων
Συγγραφέων

– Αβδελά Έφη, *Δημόσιοι υπάλληλοι γένους θηλυκού – Καταμερισμός της εργασίας κατά φύλο στον δημόσιο τομέα, 1908–1955*, Ίδρυμα Έρευνας της Παιδείας της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα, 1990.

– Αβδελά Έφη, Ψαρρά Αγγέλικα, *Ο φεμινισμός στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου. Μια ανθολογία*, Αθήνα, 1985

– Ανδρουλιδάκη-Δημητριάδου Ι., *Η εξώγαμη συμβίωση*, Σάκκουλας, Αθήνα, 1983.

– Ανδρουλιδάλη-Δημητριάδου Ι., *Οι ισότιμοι σύζυγοι*, Αθήνα, 1977.

– Αυδή-Καλκάνη Ίρις, *Η επαγγελματικά εργαζόμενη Ελληνίδα*, Παπαζήσης, Αθήνα, 1978.

– Αυδή-Καλκάνη Ίρις, *Φεμινισμός και Εργασία στην Ελλάδα σήμερα*, Νέοι Καιροί, 1988.

– Βαρίκα Ελένη, *Αόρατη εργασία και επιδεικτική κατανάλωση. Δίχως ρολόι – ούτε μισθό. Εικόνες και πραγματικότητα των γυναικών των μεσαίων στρωμάτων στην Αθήνα (1833-1870)*, Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου Ιστορίας: Νεοελληνική Πόλη – Οθωμανικές κληρονομίες και Ελληνικό κράτος, Εταιρεία Μελέτης Νέου Ελληνισμού, Αθήνα, 1985.

– Βαρίκα Ελένη, *Η εξέγερση των Κυριών. Η γένεση μιας φεμινιστικής συνείδησης στην Ελλάδα (1833-1907)*, Ίδρυμα Έρευνας και Παιδείας της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα, 1987.

– Βερβενιώτη Αναστασία, *Οι συναγωνίστριες. Τα αίτια της συμμετοχής και η δράση των γυναικών στις εαμικές αντιστασιακές οργανώσεις, 1941-44*, Αθήνα, 1991.

– Βερβενιώτη Τασούλα, *Η γυ-*

ναίκα της Αντίστασης, Οδυσσέας, Αθήνα, 1994.

– Γιωτοπούλου Μ., *Η γυναίκα και ο κόσμος της*, Μήνυμα, Αθήνα, 1977.

– Δημοκρατική Ένωση Νέων Γυναικών, *Η γυναίκα και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης*, Πύλη, Αθήνα, 1979.

– Δουλκέρη Τέσσα, *Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και Ισότητα των Δύο Φύλων*, Παπαζήσης, Αθήνα, 1990.

– Δουλκέρη Τέσσα, *Η συμμετοχή της Ελληνίδας στην Οικογένεια και την Εργασία*, Σάκκουλας, Αθήνα - Κομοτηνή, 1986.

– Δουμάνη-Χρηστέα Μ., *Η Ελληνίδα μητέρα άλλοτε και σήμερα*, Κέδρος, Αθήνα, 1989.

– Ένωση Γυναικών Ελλάδας, *Φεμινισμός – σοσιαλισμός: Πορεία για κοινωνική απελευθέρωση*, Αθήνα, 1984.

– Ζησιμόπουλος Α., *Προσδιοριστικοί παράγοντες της γυναικείας απασχόλησης*, ΚΕΠΕ, Αθήνα, 1975.

– Ιγγλέση Χρύση, *Πρόσωπα γυναικών – προσωπεία της συνείδησης: Συγκρότηση της γυναικείας ταυτότητας στην ελληνική κοινωνία*, Οδυσσέας, Αθήνα, 1990.

– Κακλαμανάκη Ρούλα, *Η θέση της Ελληνίδας στην οικογένεια, κοινωνία, πολιτεία, Παιδεία*, Αθήνα, 1979.

– Καρζής Θ., *Η γυναίκα στο Μεσαίωνα: Χριστιανισμός - Δυτική Ευρώπη - Βυζάντιο - Ισλαμισμός*, Φιλιππότης, Αθήνα, 1989.

– Καρρά Μ., *Προβλήματα της εργαζόμενης γυναίκας*, Αθήνα, 1977.

– Κέντρο Έρευνας και Τεκμηρίωσης, *Αναπαραστάσεις της Θηλυκότητας – Φεμινιστικές Προσεγγίσεις*, Κείμενα Συμποσίου, 11 Νοεμβρίου 1993, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 1994.

- Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών, *Σύγχρονοι Προβληματισμοί του Γυναικείου Κινήματος*, Αθήνα, 1979.
- Κόμμα Προλεταριακής Ενότητας (PDUP) - Εργατική πρωτοπορία, (*Avanguardia operaia*), *Για το Κράτος, το Σχολείο, το Γυναικείο Κίνημα, το Κόμμα, Εισαγωγή-Μετάφραση: Dario Fornani, Στοχαστής*, Αθήνα, 1982.
- Λαμπροπούλου Βούλα, *Αντιφεμινιστικά και φεμινιστικά*, Αθήνα, 1983.
- Λεκατσάς Παναγής, *Η Μητριαρχία*, Καστανιώτης, Αθήνα, 1970.
- Λεοντίδου Ευτυχία και Siorid Amer, *Η Ελλάδα των γυναικών: διαδρομές στο χώρο και το χρόνο, Γαία: Εναλλακτικές εκδόσεις*, Αθήνα, 1992.
- Λογοθέτη Σοφία-Σύλβια, *Ρόλος γυναικών και ολοκλήρωση της προσωπικότητας*, Αθήνα, 1985.
- Μαντζιάφου-Κανελλοπούλου Μαρία, *Οικογένειες με έναν γονέα*, Αθήνα, 1981.
- Μαρματάλη Ν., Πετρινώτη Ξ., *Γυναίκες, Εργασία, Νέες Τεχνολογίες, Έκδοση του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας*, Αθήνα, 1989.
- Μηνιάτη Αγγ., *Ιστορία της γυναικείας ψήφου στη χώρα μας*, Αθήνα, 1982.
- Μόσχου-Σακοράφου Σοφία, *Ιστορία του Ελληνικού φεμινιστικού κινήματος*, Αθήνα, 1990.
- Μόσχου-Σακοράφου Σοφία, *Νομικές σχέσεις των συζύγων*, Αθήνα, 1975.
- Μούσουρου Λ., *Γυναίκα και Απασχόληση*, Gutenberg, Αθήνα, 1993.
- Μούσουρου Λ., *Γυναικεία Απασχόληση και Οικογένεια, Εστία*, Αθήνα, 1985.
- Μούσουρου Λ., *Σύγχρονη Ελληνίδα*, Αθήνα, 1978.
- Νικολαΐδου Μ., *Η γυναίκα στην Ελλάδα. Δουλειά και χειραφέτηση*, Καστανιώτης, Αθήνα, 1978.
- Ξηραδάκη Κούλα, *Γυναίκες στη Φιλική Εταιρεία - Φαναριώτισσες*, Αθήνα, 1971.
- Ξηραδάκη Κούλα, *Το Φεμινιστικό Κίνημα στην Ελλάδα. Πρωτοπόρες Ελληνίδες, 1830-1936*, Γλάρος, Αθήνα, 1988.
- Παλαιολόγος Παύλος, *Η Γυναίκα σε ελληνικά σχήματα*, Αστέρι, Αθήνα, 1975.
- Πανταζή-Τζίφα Κωνσταντίνα, *Η Θέση της Γυναίκας στην Ελλάδα*, Νέα Σύνορα, Αθήνα, 1984.
- Παντελίδου-Μαλούτα Μ., *Γυναίκα και Πολιτική*, Gutenberg, Αθήνα, 1992.
- Παπαδημητρίου-Μαρουδής Ειρήνη, *Γυναίκες στην εξορία*, Κέδρος, Αθήνα, 1979.
- Παπαδοπούλου Κούλα, *Αγώνες και νίκες της Ελληνίδας*, Πύλη, 1981.
- Παπαδούκα Όλ., *Γυναικείες Φυλακές Αβέρωφ*, Κέδρος, Αθήνα, 1986.
- Παπανδρέου Μαργαρίτα, *Επειδή είμαστε γυναίκες*, Κάκτος, Αθήνα, 1990.
- Παπαρήγα Αλέκα, *Για την απελευθέρωση της Γυναίκας, Σύγχρονη Εποχή*, 1984, Αθήνα.
- Παπαταξιάρχης Ευθ., Παραδέλλης Θεόδ., *Ταυτότητες και φύλο στη σύγχρονη Ελλάδα. Ανθρωπολογικές προσεγγίσεις*, Καστανιώτης και Πανεπιστήμιο του Αιγαίου, Αθήνα, 1992.
- Πυργιωτάκη Γ., *Ελλιπείς οικογένειες και κοινωνική παιδαγωγική*, Αθήνα, 1982.
- Σαράφη Μ., *Από την Αντίσταση στον Εμφύλιο πόλεμο*, Νέα Σύνορα, Αθήνα, 1982.

- Σκαλτσά Μαρία, *Κοινωνική ζωή και δημόσιοι χώροι κοινωνικών συναθροίσεων στην Αθήνα του 19ου αιώνα*, Θεσσαλονίκη, 1983.
 - Σκόρδα Ελ., *Η ψυχολογία της Γυναίκας*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1993.
 - Σκουτέρη-Διδασκάλου Νόρα, *Ανθρωπολογικά για το γυναικείο ζήτημα*, Πολίτης, Αθήνα, 1991.
 - Στρατίκη Ειρήνη, *Δικαιώματα της γυναίκας νομοθετημένα από την ΠΕΕΑ και το Εθνικό Συμβούλιο*, Γυναίκες και Αντίσταση, Αθήνα, 1982.
 - Τάκαρη Ντ., *Η γυναίκα από την αρχαιότητα ως την τεχνολογική επανάσταση*, Αθήνα, 1984.
- β. Μεταφράσεις στα ελληνικά
- Αλζόν Κλωντ, *Η διπλή καταπίεση της γυναίκας*, Ράππας, Αθήνα, 1977.
 - Γκοϊλέβσκαγια, *Οι γυναίκες σήμερα*, Σύγχρονη Εποχή, 1975.
 - Γκόρντον Λίντα, *Γυναικείο κίνημα και έλεγχος των γεννήσεων. Κοινωνική ιστορία του κινήματος για τον έλεγχο των γεννήσεων στην Αμερική*, μετάφραση Γιάννης Περδικογιάννης, Γνώση, Αθήνα.
 - Γκουλότε Γουλιέλμο, *Κωμωδίες και δράματα του γάμου*, Οδυσσέας, Αθήνα, 1979.
 - Γκρουντ Μπενουάτ, *Γεννηθήτω το θέλημά της*, Στοχασμός, Αθήνα, 1976.
 - Έραϊχ Κ., *Φάρραιο Λην, Φεμινισμός και αναρχισμός*, Ελευθέρος Τύπος, 1980.
 - Έρενραϊχ Μπ., Ίνγκλις Ντ., *Για το καλό της. 100 χρόνια συμβουλές των ειδικών προς τις γυναίκες*, μετάφραση Μιλ. Κρητικός, Γνώση, Αθήνα, 1992.
 - Λεκλέρ Ανί, *Γυναικείες κουβέντες*, Ωκεανός, Αθήνα, 1982
 - Μίτσελ Τζούλιετ, *Η εποχή της γυναίκας*, Πύλη, Αθήνα, 1976.
 - Μόργκαν Ελεϊν, *Η καταγωγή της γυναίκας*, Ράππας, Αθήνα, 1973.
 - Μπέμπελ Α., *Γυναίκα και σοσιαλισμός*, Ιστορικές εκδόσεις, Αθήνα, 1981.
 - Ντράϊκορς Ρούντολφ, *Κοινωνική Ισοτιμία. Το Πρόβλημα της εποχής μας*, μετάφραση Τιτίνας Πανταζή, Κέδρος, 1973.
 - Ομάδα Ρώσων Συγγραφέων, *Οι γυναίκες σήμερα*, Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1977.
 - Ουόκερ Λενόρ, *Η κακοποιημένη γυναίκα*, μετάφραση Τάσος Ανθούλας, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1989.
 - Πιетроπίνο Α., και Σιμενάουερ Σ., *Πίσω από το μύθο του άνδρα*, Νέα Σύνορα, Αθήνα, 1978.
 - Ράϊνερ Γότσεφ, *Η ψυχολογία της γυναίκας*, Μπουκουμάνης, Θεσσαλονίκη, 1970.
 - Ρηντ Έβελυν, *Ο μύθος της μητρότητας*, Οδυσσέας, Αθήνα, 1980.
 - Ρηντ Έβελυν, *Προβλήματα πάλης για την απελευθέρωση της γυναίκας*, Πύλη, 1980.
 - Ροουμπόθαμ Σίλα, *Στο Περιθώριο της Ιστορίας, 300 χρόνια γυναικείας καταπίεσης και αγώνων*, μετάφραση Ελένη Βαρίκα, Γνώση, σειρά γυναικείου βιβλίου, Αθήνα, 1984.
 - Ροουμπόθαμ Σίλα, *Η συνείδηση της γυναίκας μέσα στον ανδρικό κόσμο*, Κύπταρο, Αθήνα, 1979.
 - Ροσάνα Ροσάντα, *Γυναίκες και πολιτική*, Οδυσσέας, Αθήνα, 1980.
 - Σβάρτσερ Άλις, *Η μικρή διαφορά και οι μεγάλες της συνέπειες*, μετάφραση Λήδα Μοσχονά, Γνώση, Αθήνα, 1993.
 - Ταρέτσκι Ελί, *Καπιταλισμός, οικογένεια, προσωπική ζωή*, Στοχαστής, 1979.
 - Τσέτκιν Κλάρα, *Ο Λένιν και η γυναίκα*, Μνήμη, Αθήνα, 1975.
 - Φαλκωνέ Ζωρζ, *Λεφωσέρ*

Χαντίν, *Ο άντρας και πως κατασκευάζεται*, Φασουλής, Αθήνα 1977.

– Φλεβίλ Ζαν, *Γυναίκα και Κομμουνισμός*, Γνώση, Αθήνα.

– Χουήλερ-Φεντερικί Σ., *Πολιτική οικονομία της γυναικείας απελευθέρωσης*, Ελεύθερος Τύπος, Αθήνα, 1991.

– Comer Lee, *Ο μύθος της μητρότητας*, Ελεύθερος Τύπος, Αθήνα, χ.χ.

– De Beauvoir Simone, *Μήπως πρέπει να κάψουμε τον μαρκήσιο Ντε Σαντ;*, μετάφραση Εβελίνα Χατζηδάκη, Γλάρος, 1980.

– De Beauvoir Simone, *Το Δεύτερο Φύλο*, μετάφραση Κυριάκος Σκμόπουλος, Γλάρος, Αθήνα, 1979.

– De Gouges Olympe, Wolistonecraft Mary, κ.ά., *Η εξέγερση αρχίζει από παλιά. Σελίδες από τα πρώτα βήματα του γυναικείου κινήματος*, μετάφραση Ελένη Βαρίκα και Κωστούλα Σκλαβενίτη, Εκδοτική Ομάδα Γυναικών, Αθήνα, 1981.

– Duby Georges, Perrot Michelle, επιμ., *Γυναίκες και Ιστορία*, Πρακτικά Συμποσίου, Σορβόννη, 13-14 Νοεμβρίου 1992, μετάφραση Κ. Καρλαύτη, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1995.

Goldman Emma, *Η κόκκινη Έμμα μιλάει*, μετάφραση Κατερίνα Παπαθανασίου, Μπαρμπουνάκης, Θεσσαλονίκης, 1984.

– Handman M.E., *Βία και πορνεία. Άνδρες και γυναίκες σ' ένα ελληνικό χωριό*, Καστανιώτης, Αθήνα, 1987.

– Kollondai Alexandra, *Οικονομική και σεξουαλική απελευθέρωση της γυναίκας*, μετάφραση Μαρίνα Λώμη, Πύλη Αθήνα, 1982.

– Malinowski B., *Σεξουαλικότητα και καταπίεση στην πρωτόγονη κοινωνία*, μετάφραση Α. Σταματοπούλου-Παραδέλλη, Καστανιώτης, Αθήνα, 1976.

– Mill John Stewart, Engels Friedrich, κ.ά., *Η αξία της γυναίκας*, μετάφραση Δημήτρης Κωστέλενος και Μαρίνα Λώμη, Γλάρος, Αθήνα, 1983.

– Parturier Francoise, *Ανοιχτό γράμμα στους άντρες*, μετάφραση Σίνου Κίρα, Αθήνα, Μπογιιάτης, 1978.

– Pino Karlos Kastillia Del, *Η Αλλοτρίωση της γυναίκας*, Οδυσσέας, Αθήνα, 1978.

– Ravayoli Carla, *Το γυναικείο ζήτημα*, μετάφραση Τούλα Δρακοπούλου, Θεμέλιο, Αθήνα, 1979.

– Texier Jaques, Davis Angela, κ.ά., *Το γυναικείο πρόβλημα*, Μνήμη, Αθήνα, 1980.

Β. Γυναίκα και εκπαίδευση

(Ιστορία της γυναικείας εκπαίδευσης, εκπαιδευτική πολιτική, σχολικά βιβλία και φύλο, σεξισμός και γλώσσα/λογοτεχνία/τέχνες).

– *Γυναίκα, Λογοτεχνία, Θεωρία*, Πρακτικά συμποσίου, που οργανώθηκε από τον τομέα Αγγλικής Λογοτεχνίας του Α.Π.Θ. και το Βρετανικό Συμβούλιο, Θεσ/νίκη, 14-15 Μαΐου 1992, εκδ. Α.Π.Θ., Θεσ/νίκη, 1993.

– Δεληγιάννη Β., Ζιώγου Σ., *Εκπαίδευση και φύλο: Ιστορική διάσταση και σύγχρονος προβληματισμός*, Βάνιας, Θεσσαλονίκη, 1993.

– Δεληγιάννη Β., Ζιώγου Σ., *Εκπαίδευση και Φύλο – Ειδική Βιβλιογραφία*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Γενική Γραμματεία Ισότητας, Αθήνα, 1994.

– Ελεγκίτου Ελ., Μπακαλάκη Αλ., *Εγχειρίδια Οικιακής Οικονομίας. Παλιές και νέες εκδοχές των γυναικείων καθηκόντων*, Ανάτυπο από τα Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου "Ιστορικότητα της Παιδικής Ηλικίας και της Νεότητας", Αθήνα, 1986.

- Ζιώγου-Καραστεργίου Σιδ., *Γυναίκα και Ανώτατη Εκπαίδευση στην Ελλάδα: Οι πρώτες φοιτήτριες στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1890–1920)*, Θεσσαλονίκη, 1988.
- Ζιώγου-Καραστεργίου Σιδ., *Η μέση εκπαίδευση των κοριτσιών στην Ελλάδα, 1830-1983*, Θεσσαλονίκη, 1983, Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς, Αθήνα, 1986.
- Ζυμάρης Ευάγ., *Σχέση φύλου σε ορισμένες ηλικίες και επίδοση στα ελληνικά και μαθηματικά*, Φιλοτεχνικός Όμιλος Χίου, Χίος, 1983.
- Ηλιού Μαρία, *Εκπαιδευτική και κοινωνική δυναμική*, Πορεία, Αθήνα, 1984.
- Κανταρτζή Ε., *Η εικόνα της γυναίκας. Διαχρονική έρευνα των αναγνωστικών βιβλίων του Δημοτικού Σχολείου*, Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 1991.
- Κατή Δήμητρα, *Νοημοσύνη και φύλο: Ο σεξισμός στις επιστημονικές ιδέες για τη γνωστική ικανότητα*, Οδυσσέας, Αθήνα, 1980.
- Κατσαρή Ξανθή, επιμ., *Γυναίκα και Λογοτεχνία*, Πνευματικό Κέντρο Δήμου Κομοτηνής, Κομοτηνή, 1995 (Πρακτικά Περιφερειακού Συνεδρίου που διοργάνωσε στις 29, 30 Νοεμβρίου και 1 Δεκεμβρίου 1991 ο Δήμος Κομοτηνής).
- Κολοβός Νίκος, *Η γυναίκα στον κινηματογράφο*, Αιγόκερως, Αθήνα, 1989.
- Κουκουλομάτης Δημήτρης, *Η Μαγδαληνή στη Λογοτεχνία*, Ψυχοτεχνική, Αθήνα, 1989.
- Κουντουράς Μίλτος, *Διδασκαλείο Θηλέων Θεσσαλονίκης, 1927-1930*, Αθήνα, 1976.
- Κροντήρη Τίνα, επιμ., *Γυναίκα, Λογοτεχνία, Θεωρία*, μετάφραση Γιάννης Κρητικός, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 1994 (Πρακτικά Συμποσίου που διοργάνωσε ο Τομέας Αγγλικής Λογοτεχνίας του Α.Π.Θ. στη Θεσσαλονίκη στις 14 και 15 Μαΐου 1992).
- Κωνσταντινίδου Λούλα, *Καλλιρόη Παρρέν*, Νέα Σκέψη, Αθήνα, 1986.
- Λαμπράκη-Παγανού Αλεξάνδρα, *Η εκπαίδευση των ελληνίδων κατά την οθωμανική περίοδο*, Βιβλιοθήκη Σοφίας Ν. Σαριπόλου, Αθήνα, 1988.
- Λαμπροπούλου Βούλα, *Οι Γυναίκες στο έργο του Παπαδιαμάντη*, Αθήνα, Πανεπιστήμιο Αθηνών, 1992.
- Μαραγκουδάκη Ελ., *Εκπαίδευση και διάκριση των φύλων*, Οδυσσέας, Αθήνα, 1993.
- Μαράς Σ., επιμ., *Η Γυναίκα. Ελληνίδες ποιήτριες*, Καστανιώτης, Αθήνα, 1990.
- Μπακαλάκη Αλ., Ελεγκίτου Ελ., *Η εκπαίδευση "εις τα του οίκου" και τα γυναικεία καθήκοντα. Από την ίδρυση του ελληνικού κράτους έως την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση*, Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς, Αθήνα, 1987.
- Ξηραδάκη Κούλα, *Ευανθία Καϊρη (1799-1860)*, Αθήνα, 1984.
- Ξηραδάκη Κούλα, *Παρθενάγωγγεία Υπόδουλου Ελληνισμού*, Αθήνα, 1973.
- Συμβούλιο Ισότητας Δύο Φύλων, *Πρακτικά του Συνεδρίου "Ισότητα των Δύο Φύλων και Εκπαίδευση"*, 5-8 Μαΐου 1985, Αθήνα, 1985.
- Τζομελέα Σ.Γ. και Παναγόπουλου Π.Δ., *Η εκπαίδευσή μας στα τελευταία 100 χρόνια*, Δημητράκος, Αθήνα, 1933.
- Φουρναράκη Ελ., *Εκπαίδευση και αγωγή των κοριτσιών. Ελληνικοί Προβληματισμοί (1830-1910)*. Ένα ανθολόγιο, Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας, Αθήνα, 1987.
- Φραγκουδάκη Αν., *Τα αναγνωστικά βιβλία του Δημοτικού*

σχολείου. *Ιδεολογικός πειθαναγκασμός και παιδαγωγική βία*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1978.

– Φραγκουδάκη Αν., *Γλώσσα και ιδεολογία*, Οδυσσέας, Αθήνα, 1987.

– Φραντζή Άντεια, Αγγελάκη-Ρουκ, κ.ά., *Υπάρχει, λοιπόν, γυναικεία ποίηση;*, Ετ. Σπουδών Σχ. Μωραϊτή, 1990.

– Χαρίτος Χαρ., *Το Παρθεναγωγείο και τα "Αθεικά" του Βόλου. Η αλληλογραφία των πρωταγωνιστών*, Εταιρεία Θεσσαλικών Μελετών (Γρηγόρης), Βόλος, 1980.

2. Περιοδικές εκδόσεις

α. Περιοδικά φεμινιστικού περιεχομένου

Ανοιχτό παράθυρο, έκδοση της Ένωσης Γυναικών Ελλάδας, από το Σεπτέμβριο του 1979 μέχρι το 1988, επανεκδόθηκε τον Απρίλιο του 1994.

Γαία, εκδόθηκε από Ομάδα Γυναικών από το Σπίτι Γυναικών Θεσσαλονίκης, έχουν κυκλοφορήσει δύο τεύχη: το 1983 και το 1985.

Για την απελευθέρωση των γυναικών, έκδοση της Κίνησης για την Απελευθέρωση των Γυναικών, 3 τεύχη το 1978.

Δίνη, φεμινιστικό περιοδικό, εκδίδεται μια φορά το χρόνο, από το 1986., 7 τεύχη.

Κατίνα, έκδοση της Αυτόνομης Ομάδας Γυναικών Θεσσαλονίκης, 6 τεύχη.

Η Πόλη των Γυναικών, εκδότρια η Ντίνα Μαλιάκου και μια ανοικτή ομάδα, εκδόθηκε από το Δεκέμβριο του 1981 για τέσσερα χρόνια, 17 τεύχη.

Σκούπα, έκδοση "Συντακτικής Επιτροπής δέκα γυναικών", 3 τεύχη το 1979, 1 τεύχος το 1980, 1

τεύχος το 1981.

Σφίγγα, έκδοση ομάδας γυναικών, 1 τεύχος το 1980.

Στα παραπάνω θα πρέπει να προσθέσουμε και τα *Δελτία* του Συνδέσμου Ελληνίδων Επιστημόνων, και της Αδέσμευτης Κίνησης Γυναικών, τη *Σύγχρονη Ελληνίδα* (εκδ. "Παναθηναϊκής"), την *Τελέσιλα* (εκδ. του Κέντρου Τεκμηρίωσης και του Φεμινιστικού Δικτύου "Τελέσιλα"), τους *Νέους Ορίζοντες* της ΧΕΝ, το *Δελτίο Ελληνίδας Νοικοκυράς*, τον *Αγώνα της Γυναίκας*, και τη *Σύγχρονη Γυναίκα* της Ομοσπονδίας Γυναικών Ελλάδας.

β. Αφιέρωματα περιοδικών στο γυναικείο ζήτημα

Διαβάζω, Αριθμός 198, 14/9/1988, Αφιέρωμα: "Το ελληνικό φεμινιστικό έντυπο", σελ. 5-65.

Νέα Εστία, Χριστούγεννα 1982, Αφιέρωμα: "Η προσφορά της γυναίκας στον πολιτισμό".

Σημειώσεις

1. Μια πρώτη προσπάθεια καταγραφής έγινε από τις Άννα Μαρκουλιδάκη και Άννα Μιχοπούλου στο *Διαβάζω*, αρ. 198, 14-9-1988, σελ. 64-65. Για θέματα εκπαίδευσης παραπέμπουμε στο "Εκπαίδευση και φύλο – Ειδική βιβλιογραφία" της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, Μάρτιος 1995.

2. Οφείλω να ευχαριστήσω την κα Γιώτα Αβραμίδου, υπεύθυνη του παραρτήματος Θεσσαλονίκης του Κέντρου Έρευνας για θέματα Ισότητας της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, για την πολύτιμη βοήθεια που μου προσέφερε, καθώς και την κα Άννα Μιχοπούλου από το Γυναικείο Αρχείο "Δελφύς" για τις χρήσιμες πληροφορίες.